

APOLLOFJÄRIL

Den praktfulla apollofjärilen är lätt att komma nära när den suger nektar, som här på rödklint.

Med värdväxt menas den växt som fjärilarnas larver lever på. Alla vuxna fjärilar lever däremot av nektar från olika nektarproducerande växter.

Bland Sveriges ståtligaste fjärilar

Apollofjäril, makaonfjäril och aspfjäril är våra största och mest iögonfallande fjärilar. Apollofjärilens vita vingar, med stora blodröda fläckar på bakvingarna, gör den omiskännlig. Den är lätt att komma nära när den suger nektar ur vädd och klint. När den byter blomma kan man höra hur de stela vingarna prasslar. Apollofjärilen var vanlig förr i det soldränkta jordbrukslandskapet där inga marker var för magra för att betas. I dag är apollofjärilen och den miljö den trivs i satt på undantag. Eftersom den är lätt att känna igen är kunskapen om dagens utbredning i Sverige god.

Beroende av kärleksört

Apollofjärilen trivs i områden med kalkrik jordmån och stort inslag av hållmarker där värdväxterna kärleksört och vit fetknopp växer. Det ska också finnas tillgång på nektarväxter, som klintar och vädd, för de vuxna fjärilarna. Hanen utsöndrar efter parningen ett ämne över honans bakdel som bildar en säck. Den försvårar framtida parningar och är en anpassning för att hanens gener skall fortleva utan konkurrens. Honan lägger äggen på lavar, mossor eller grenar på hållmark. I april, när temperaturen stiger, kläcks äggen och larverna letar upp årsskott av kärleksört eller vit fetknopp. Larverna äter under ungefär en månad innan de gräver ned sig i marken och förpuppas. Efter ytterligare en månad kläcks de färdiga fjärilarna. De första individerna kan ses flyga i slutet av juni, men den huvudsakliga flygtiden är i juli. Apollofjärilen lever längre än de flesta andra dagfjärilar och vissa individer kan överleva ända in i augusti.

Det är lättast att se apollofjärilen på Gotland där den fortfarande är ganska vanlig på alvarmarker och i blomrika gläntor i tallskogar. På fastlandet finns enstaka lokaler på Södertörn i Södermanland, samt runt Loftahammar i norra Småland. Apollofjärilen kan även ses på enstaka skärgårdsöar från Stockholm till Småland.

Liknande arter

Apollofjärilen kan knappast förväxlas med någon annan art. En nära släkting är mnemosynefjärilen som är vit och nästan lika stor. Den saknar dock de röda ögonfläckarna på bakvingarna, och är dessutom ännu ovanligare än apollofjärilen. Den förekommer inte alls på Gotland.

Apollofjärilen är den enda svenska fjärilen med röda ögonfläckar mot vit botten på bakvingarna.

Apollofjärilens vetenskapliga namn är *Parnassius apollo*.

Hotas av landsbygdens avfolkning

Foto: Robert Ekholm

Mnemosynfjärilen påminner om apollofjärilen, men är mindre och saknar de röda fläckarna på bakvingarna.

Apollofjärilens utbredningsområde har minskat drastiskt under 1900-talet. Under det förra seklets inledande decennier fanns apollofjärilen över hela landet upp till mellersta Norrland. Avfolkningen av landsbygden är den bakomliggande orsaken till apollofjärilens försvinnande. I det forna agrara samhället, för ungefär 100 år sedan, togs mycket brännved ur skogen och i stort sett all mark var påverkad av betesdjur. Vinterfoder togs på ogödslade ängar som var mycket blomrika. Att skog och äng hävdades gav ett öppet och blomrikt landskap där apollofjärilen, liksom många andra fjärilar, trivdes. De markerna har nu växt igen som en följd av att betet har minskat eller upphört.

DU KAN HJÄLPA APOLLOFJÄRILEN

Apollofjärilen flyger inte långa sträckor och har svårt att sprida sig. För att om möjligt utvidga utbredningsområdet är det mycket viktigt att de områden, där fjärilen fortfarande finns kvar, vårdas. Bästa sättet är att se till att betesmarker med hållmarker där värdväxterna finns fortsätter att hävdas. Hävderna måste dock vara måttliga så att inte betesdjuren äter upp värdväxter och nektarväxter. Betesfria åar är en bra strategi, liksom sena betessläpp. På de magra marker som apollofjärilen normalt trivs på bör det fungera med senare betessläpp än normalt. I nära anslutning till betesmarken måste det finnas rik tillgång på nektarväxter, som rödklint, väddklint, åkervädd och tistel. Viktigt är också att se till att blomrika miljöer, som vägkanter, förbinder olika förekomster av apollofjäril så att de har möjlighet att utbyta gener med varandra.

I betesmarker och randzoner

- Beta betesmarker sent.
- Ha betesfria åar på betesmarker där apollofjärilen observerats.
- Slå blomrika vägkanter sent.
- Slå bara vägens ena vägkant! På så sätt finns det alltid en vägkant som blommar åt gången och antalet trafikdödade fjärilar minskar.

Foto: Jan Wärbäck

Apollofjärilens hemvist är torra, blomrika, öppna marker med gott om kärleksört. Bilden är tagen i Torsburgen på Gotland i augusti.

Läs mer på [Jordbruksverket.se/fjarilar](http://jordbruksverket.se/fjarilar)

Text: Petter Haldén, Hushållningssällskapet. Faktagranskning: Bo Söderström, Aurora Natur Hb.